

Pirkanmaan hyvinvointialue

PL 272, 33101 Tampere
etunimi.sukunimi@pirha.fi
pirha.fi

Vastaus valtuustoaloitteeseen

26.9.2024

Vastaus valtuustoaloitteeseen Pirhan Strategiassa mainitun tavoitteen ”panostaminen ennaltaehkäisyyn ja hyvinvoinnin ja terveyden edistämiseen tiiviissä yhteistyössä kuntien ja järjestöjen kanssa” toteuttamiseksi

Aloitteessa kerrotaan, että valtuutetut saavat paljon yhteydenottoja siitä, että aikaisemmin kuntien järjestämät ennaltaehkäisevät, hyvinvointia ja terveyttä edistävät palvelut on lopetettu. Esimerkkinä mainitaan lähitorit, joiden ikäihmisille suunnattua harrastus- ja liikuntatoimintaa ei aloitteen mukaan ole kuntien toimesta jatkettu.

Aloitteessa todetaan, että Pirhan strategiaa laadittaessa on haluttu turvata kuntien, järjestöjen ja hyvinvointialueen ennaltaehkäisevä toiminta ja siten kirjattu 2-kärjen ”yhdenvertaiset, ennaltaehkäisevät ja vaikuttavat palvelut” alle alatavoite ”panostaminen ennaltaehkäisyyn ja hyvinvoinnin ja terveyden edistämiseen tiiviissä yhteistyössä kuntien ja järjestöjen kanssa”. Aloitteen mukaan kyseinen toiminta on sittemmin jätetty pois strategian toimeenpano-ohjelmasta, ja osavuosisikatsauksiin liitettävästä raportoinnista.

Aloitteessa kehoitetaan, että ”Jos hyvinvointialue on jo perustanut yhteistyöelimiä kuntien ja kolmannen sektorin kanssa tämän kaltaisen toiminnan jatkumiseksi, tai aloittanut muunlaista toimintaa tämän strategiaan kirjatun tavoitteen toteuttamiseksi, tulisi se mainita strategian toimeenpano-ohjelmassa ja jatkossa vastaavasti osavuosisikatsauksissa.”

Hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen kunnissa ja hyvinvointialueella

Sosiaali- ja terveysministeriö toteaa, että hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen on kuntien ja hyvinvointialueiden perustehtävä. Terveyden edistämisestä säädetään kuntalaissa, laissa hyvinvointialueesta, laissa sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä sekä lukuisissa erillislaeissa. Hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen on pitkäjänteistä työtä, joka

parhaimmillaan sisältyy kaikkiin hyvinvointialueen, kuntien ja kolmannen sektorin tarjoamiin palveluihin ja ihmisten kohtaamisiin.

Pirkanmaan hyvinvointialue on vastuuttanut hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen koordinoitujen integraatiotoimialueelle. Toimialueen johdolla on lähdetty rakentamaan luottamuksellisia suhteita ja yhteistyötä edistäviä rakenteita Pirkanmaan kuntien, järjestöjen ja muiden alueellisten hyte-toimijoiden kanssa. Hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen lakisäätöiset kuntaneuvottelut käydään integraatiotoimialueen johtajan johdolla vuosittain. Niissä käydään läpi konkreettisia toimenpiteitä ja yhteisen tekemisen tapoja kuntalaisten terveyden ja hyvinvoinnin edistämiseksi. Neuvotteluissa nostetaan esille myös yhteistyön kipupisteitä ja kehittämiskohteita, joita voidaan yhdessä kuntien ja hyvinvointialueen palvelutuotannon kesken ratkoa. Neuvottelut käydään myös v. 2023 lopulla perustetun järjestöyhteistyöryhmän kanssa.

Pirkanmaan hyvinvointialueen järjestöyhteistyöryhmä

Pirkanmaan hyvinvointialueen järjestöyhteistyöryhmä koostuu 19 järjestökategorian edustajista. Lisäksi mukana on puheoikeudellisia edustajia hyvinvointialueelta, kaupunkien ja kuntien hyvinvointikoordinaattoreista sekä seurakuntien edustajia. Ryhmä kokoontuu säännöllisesti 4-5 krt/vuodessa ja on aktiivinen myös kokousten ulkopuolella muun muassa omalla Teams-kanavallaan.

Järjestöyhteistyöryhmä on osallistunut sekä Pirhan yleiset avustusperiaatteet – asiakirjan päivittämiseen että Pirhan järjestöyhteistyön asiakirjan laatimiseen. Lisäksi ryhmä on ottanut kantaa alueelliseen turvallisuussuunnitelmaan.

Järjestöyhteistyötä kehitetään lisäksi järjestöavustusten, kumppanuuskeskustelujen ja matalan kynnyksen palvelujen kehittämisen kautta.

Pirkanmaan hyvinvointikoordinaattoreiden verkosto

Pirkanmaan kuntien hyvinvointikoordinaattorit ja Pirhan hyte-vastuuyksikkö muodostavat verkoston, joka kokoontuu säännöllisesti joka toinen kuukausi Pirhan koolle kutsumana. Hyvinvointikoordinaattoreiden verkoston toiminta edistää sekä kuntien välistä että hyvinvointialueen ja kuntien yhteistyötä. Verkostossa viestitään ajankohtaisista asioista sekä suunnitellaan ja kehitetään yhteistä toimintaa alueellisesti ja kunnittain hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen teemoissa.

Perhekeskusverkosto

Perhekeskuksella tarkoitetaan lasten, nuorten ja perheiden palveluiden ja toimijoiden verkostoa, johon kuuluvat Pirkanmaan hyvinvointialueen, kuntien, järjestöjen, uskonnollisten yhteisöjen sekä Kelan palvelut ja toiminnot. Perhekeskuksen tehtäviä ovat muun muassa lapsen ja perheen terveyden ja hyvinvoinnin edistäminen ja seuraaminen, yhteisöllisyyden vahvistaminen, tarjota tukea vanhemmuuteen ja parisuhteeseen sekä ehkäistä väkivaltaa.

Verkostoa johdetaan ja koordinoidaan kokonaisuutena, lapsi- ja perhelähtöisesti. Toimintaa ohjaa maakunnallinen ohjausryhmä, siihen kuuluu alueelliset koordinaatio-ryhmät lännen, etelän ja pohjoisen alueella sekä paikallisesti 24 verkostomaista perhekeskusta. Perhekeskuksen palveluverkostoon kuuluvat lapsiperheiden sosiaali- ja terveyspalvelujen lisäksi varhaiskasvatus- ja opetuspalvelut, vapaa-aika-, kulttuuri-, liikunta- ja nuorisopalvelut, järjestöjen ja uskonnollisten yhteisöjen toiminta ja palvelut, avoimet kohtaamispaikat lapsille, nuorille ja perheille, kuntien terveyttä ja hyvinvointia edistävä toiminta ja Kelan palvelut ja etuudet. Pirkanmaan perhekeskuksella on tiedonjakamista ja verkostoitumista varten ammattilaisten ja vapaaehtoistoimijoiden yhteinen Teams-työtila.

Muita verkostoja

Keväällä 2024 perustettiin elintapaohjauksen verkosto, johon kuuluu sosiaali- ja terveydenhuollon ammattilaisten edustus kaikkien Pirkanmaan kuntien sote-asemilta. Kunnista vastinpareina toimivat liikuntaneuvojat, joiden kanssa kehitetään liikunta-neuvonnan palvelupolkuja entistä sujuvammiksi. Verkoston toimintaa koordinoidaan Pirhan hyte-tiimistä.

Pirkanmaan alueellinen väkivallan ehkäisyn työryhmä vastaa THL:n suositukseen alueellisesta, poikkihallinnollisesta ja eri organisaatioita yhdistävästä työryhmästä alueellisen väkivallan ehkäisyn toimeenpanemiseksi. Työryhmään kuuluu Pirhan eri palvelujen edustajia, järjestötoimijoita ja seurakunnan edustaja. Pirkanmaan hyvinvointialueen väkivallan ehkäisyn toimenpideohjelma 2024–2026 on ohjaava asiakirja, jonka keskeinen tehtävä on tiivistää myös alueen toimijoiden välistä yhteistyötä. Keskeisten toimenpideohjelmassa määriteltyjen toimenpiteiden jalkauttaminen käynnistyy Pirhan hyte-tiimin väkivallan ehkäisyn kokonaisuuden koordinoimana. Alueellinen väkivallan ehkäisyn työryhmä seuraa toimenpiteiden toteutumista toimenpidekaudella.

Lähtörtoiminta

Lähtörtoiminta ovat paikallisia matalan kynnyksen kohtaamispaikkoja jokaisessa Pirkanmaan kunnassa ja kaupungissa. Toiminnan tavoitteena on edistää itsenäistä ja mielekästä elämää sekä kotona asumista tarjoten tietoa ja osallisuutta arjen tueksi etenkin ikäihmisille ja vammaisille henkilöille. Neuvonta ja ohjaus sisältävät tietoa esimerkiksi hyvinvointialueen palveluista, asumisen vaihtoehtoista, harrastusmahdollisuuksista sekä järjestöjen ja yksityisten yritysten palveluista ja toiminnasta. Kaikilla avoimilla lähtörtoimilla voi viettää aikaa, tavata muita sekä osallistua ryhmätoimintaan ja tapahtumiin. Toimintaa ja tapahtumia järjestetään yhteistyössä kuntien, järjestöjen ja muiden kolmannen sektorin toimijoiden kanssa. Lähtörtoimintojen kävijöiden toiveita toiminnan sisällöistä pyritään toteuttamaan.

Pirkanmaan lähtörtoimilla on järjestetty tammi-kesäkuussa 2024 yhteistyössä järjestöjen kanssa 1 748 ryhmää tai tilaisuutta, joihin osallistui 21 032 asiakasta. Lähtörtoiminta ja palveluneuvonta ovat osallistuneet verkostotapaamisiin n. 350 kertaa.

Lähtörtoimintojen kuukausittain vaihtuvat ohjelmat löytyvät Pirkan www-sivuilta. Lisäksi niistä viestitään paikallisesti yhteistyössä kuntien ja järjestöjen kanssa.

Lähtörtoimintojen osaamisen vahvistamiseksi ikäihmisten liikuntaneuvonnassa on käynnissä Ikähyte-hanke, jossa on mukana UKK-instituutti, Tampereen kaupunki ja Pirha. Hankkeessa kehitetään liikuntaneuvontaa lähtörtoimilla, varmistaen yhdenmukainen ohjaus vaikuttaen muun muassa toimintakykyyn ja liikuntaan sekä kaatumisten ehkäisyyn. Tavoitteena on kehittää kuntaan iäkkäiden liikkumista edistävä ja kaatumisia ehkäisevä palvelupolku.

Hyte-aamukahvit ja yhdyspintatyön kirje

Yhtenä organisaatorajat ylittävänä viestintäkanavana toimii vuoden 2024 alussa käynnistetyt Hyte-aamukahvit eli joka kuukausi järjestettävä kunta- ja järjestötoimijoille sekä Pirkan työntekijöille suunnattu Teams-tapaaminen. Hyte-aamukahveilla pirkanmaalaiset toimijat kertovat toimintamalleistaan ja kehittämistoimista hyvinvoinnin ja terveyden edistämiseksi. Tapaamisten tarkoituksena on levittää tietoa hyvistä käytänteistä ja edistää hyte-yhteistyötä Pirkanmaan toimijoiden kesken.

Pirkanmaan hyvinvointialueen integraatiotoimialueen uutiskirje kumppaneille, yhdyspintatyön kirje, ilmestyy kuukausittain sähköisessä muodossa tilaajille. Esimerkiksi elokuun

uutiskirjeessä kerrottiin Digiperhe-sivustosta, joka kokoaa yhteen Pirkanmaan hyvinvointialueen, Pirkanmaan kuntien, Kelan, järjestöjen sekä seurakuntien nuorten ja lapsiperheiden palvelut helposti löydettäväksi. Uutisaiheena oli myös Pirhan hyte-tiimin, kuntien hyvinvointikoordinaattoreiden, liikuntaneuvojien ja ehkäisevän päihdetyön koordinaattoreiden kesäkuinen verkostopäivä, jossa tunnistettiin yhteistyötarpeita ja pohdittiin työpajamuotoisesti elintapaohjauksen vaikuttavuuden mittaamista.

Strategian toimeenpano, kärki 2: 2.1 Vahvat omaehtoiset ja ennaltaehkäisevät palvelut

Strategian toimeenpanossa on kärjen 2 alla kohta 2.1 Vahvat omaehtoiset ja ennaltaehkäisevät palvelut, jonka toteutuksesta vastaa integraatiotoimialueen johtaja Tuukka Salkoaho. Toimenpidekokonaisuutta raportoidaan normaalisti osana Pirhan osavuosikatsauksia ja vuosikertomusta. Pirhan strategian toimeenpano-ohjelma on laaja ja muodostuu neljästä kärkiteemasta, jotka on tarkennettu yhteensä 29 alatavoitteeksi sekä yli 100 toimenpiteeksi. Laajuus rajoittaa raportoinnin merkkimäärää. Toimenpidettä 2.1 ohjaa ja seuraa strategiakärjen 2 seurantaryhmä, jonka puheenjohtajana toimii sosiaali- ja terveystalouden johtaja Taru Kuosmanen. Lisäksi toimenpiteitä ohjataan ja seurataan kuukausittain integraatiotoimialueen johtoryhmässä. Pirhaan keväällä 2024 perustettu hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen integraatiotyöryhmä seuraa raportointia kvartaaleittain ja ohjaa hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen sisällöllistä toimeenpanoa Pirkanmaan alueellisen hyvinvointisuunnitelman mukaisesti. Toimenpiteen laajempi raportointi toteutetaan Pirhan projektinhallintaohjelmassa (Thinking portfolio) kuukausittain kaikkien alatavoitteiden osalta.

Toimenpiteen 2.1 välitavoitteet vuodelle 2024 ovat seuraavat:

- Alueellisten hyvinvointisuunnitelmien toimeenpano ja arviointi käynnissä sekä alueellinen elintapaohjauksen palvelutarjotin käytössä
- Yhdyspintojen kehittäminen ja vahvistaminen matalan kynnyksen toimipisteissä/kohtaamispaikoissa (kunnat, hva, 3. sektori ja asukkaat),
- Omaehtoisten digipalvelujen hyödyntämistä on edistetty ja valitun kansansairauden osalta digihoitopolkujen kehittäminen on käynnistetty

Toimenpiteen 2.1 vuoden 2024 mittarit:

1. Alueellisten hyvinvointisuunnitelmien toimeenpano on sisällytetty palvelulinjojen toimintaan (K/E)
2. Matalan kynnyksen toimipisteitä ja kohtaamispaikkoja kehitetään yhdessä yhteistyökumppaneiden kanssa (K/E)
3. Kansansairauksien seuranta ja hoitoa toteutetaan omaehtoisin toimintamallein digipalveluja hyödyntäen (K/E)

Toimenpide 2.1 on jaettu viiteen alatavoitteeseen:

- a) Luomme sisäisesti sekä ulkoisesti kuntien ja järjestöjen kanssa yhteisen kyvyn tunnistaa eriarvoisuuteen, terveyteen ja hyvinvointiin liittyvät riskitekijät ja segmentoida riskiasiakkaat
- b) Otamme läheiset ja kokemusasiantuntijat vahvasti mukaan hoito- ja palvelukokonaisuuksien toteuttamiseen sekä mahdollistamme puolesta asioinnin
- c) Lisäämme terveysneuvontaa ja elintapaohjausta sekä vaikuttavaa hyvinvointiyhteistyötä yhdessä kuntien ja järjestöjen kanssa
- d) Vahvistamme sosiaalipalveluiden matalan kynnyksen tukea, ohjausta ja neuvontaa ja saatamme asiakkaat aktivoiviin palveluihin
- e) Lisäämme ja vahvistamme omaehtoisia toimintamalleja erityisesti kansansairauksien paremmassa hallinnassa huomioiden sähköisten palvelukanavien mahdollisuudet

Esimerkkinä strategian toimeenpanosta on julkaistu Hyvinvointia elintavoilla - palvelutarjotin Pirhan ulkoisilla www-sivuilla, joka tarjoaa tietoa, tukea ja työkaluja asukkaille omaehtoiseen omasta hyvinvoinnista huolehtimiseen. Lisäksi se toimii sekä Pirhan, kuntien että järjestöjen ammattilaisten tietoon pohjautuvana työkaluna puheeksi ottamisessa ja ohjaamisessa kaikissa asiakkaan kohtaamisissa.

Elintapaohjaukseen perinteisesti sisältyvien teemojen, kuten liikunta, lepo ja ravitsemus lisäksi Pirkanmaalla halutaan tukea päihtetöntä ja väkivallatonta arkea sekä kaikkien oikeutta kulttuurihyvinvointiin. Toimenpiteitä on käynnistetty kuntien ja järjestöjen kanssa väkivallan ehkäisyyn, sen tunnistamiseen ja puheeksi ottoon sekä ehkäisevään päihdetyöhön sisältäen alkoholi-, huume-, tupakkatuote- ja rahapeliproblematiikan.

Strategian toimeenpanossa esimerkkeinä näistä toimenpiteistä on muun muassa kuntien ja niiden paikallisten toimijoiden kanssa käynnistetty THL:n pakkatoimintamalli, jonka pyrkimyksenä on alkoholi-, tupakka- ja rahapelihaittojen taklaaminen paikallisella tasolla.

Väkivallan ehkäisemiseksi otetaan käyttöön toimintamalli, jossa sekä Pirhan, kuntien ja järjestöjen ammattilaisten osaamista vahvistetaan ja luodaan konsultaatiomalli, joka helpottaa vaikeaan asiaan puuttumista.

Kulttuurihyvinvointia edistetään muun muassa laajentamalla valtakunnallisen Kaikukorttimallin käyttöä Pirkanmaalla. Tampereella käytössä oleva Kaikukortti laajenee kuluvan vuoden aikana Valkeakoskelle, Orivedelle ja Nokialle. Kaikukortti on tarkoitettu taloudellisesti tiukassa tilanteessa oleville henkilöille, jotka voivat hyötyä kulttuuripalvelujen elämänlaatua ja terveyttä edistävästä ja syrjäytymistä estävästä, tutkitusta vaikutuksesta. Kaikukorttia voidaan jakaa kuntien ja hyvinvointialueen palveluissa tai järjestöjen toimesta.

Toimielinkäsittely

Vastaus valtuustoaloitteeseen on käsitelty integraatiotoimialueen johtoryhmässä 19.9.2024, Hyvinvointi- ja kokonaisturvallisuusvaliokunnassa 24.9.2024 ja sosiaali- ja terveystalouden johtoryhmässä 2.10.2024.

Johtopäätökset

Hyvinvointialueen, kuntien ja järjestöjen välistä yhteistyötä edistetään ja toteutetaan laajalti Pirhan palveluissa. Hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen sekä yhdyspintapalvelujen koordinointi on keskitetty integraatiotoimialueelle. Toimialueen vastuulla on strategian 2.1 Vahvat omaehtoiset ja ennaltaehkäisevät palvelut -toimenpidekokonaisuus. Kokonaisuutta raportoidaan normaalisti osana Pirhan osavuosisikatsauksia ja vuosikertomusta. Osavuosisikatsausta laajempi raportointi toteutetaan kuukausittain Thinking Portfolio -raportointijärjestelmään ja sen toteumaa seuraa strategian toimeenpanon kärki 2 seurantaryhmä, jonka puheenjohtajana toimii sosiaali- ja terveystalouden johtaja Taru Kuosmanen.

Integraatiotoimialueen hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen vastuuyksikkö edistää käytännön toimenpiteillä sekä Pirhan ulkoisten yhteistyökumppaneiden, että Pirhan omien palvelujen välistä yhteistä tekemistä alueen asukkaiden hyväksi, kehittämällä sujuvia palvelupolkuja. Yksikön tehtävänä on tuottaa käytännön työkaluja terveyden ja hyvinvoinnin edistämiseen sekä pirkanmaalaisille asukkaille että ammattilaisille.

Valtuustoaloitteessa esimerkiksi nostettua lähitoritoimintaa kehitetään osana ikäihmisten ja vammaisten palvelulinjan IKI2035-ohjelmaa. Lähitorit toimivat kaikissa Pirkanmaan kunnissa. Strategian toimeenpanossa lähitorit ovat yksi keskeinen kehittämiskohde matalan kynnyksen palvelujen kehittämisen alatavoitteessa. Lähitoreilla on tilastoitu järjestetyksi 1.1. – 30.6.2024 välisenä aikana yhteistyössä järjestöjen kanssa 1748 ryhmää tai tilaisuutta, joihin osallistui 21 032 asiakasta. Alkuvuoden aikana lähitori ja palveluneuvonta ovat osallistuneet erilaisiin verkostotapaamisiin n. 350 kertaa.

Lähitorit tekevät tiivistä yhteistyötä kunnan hyte-työstä vastaavien henkilöiden kanssa. Osana lähitorien palveluverkkotyötä järjestetään tapaaminen syksyn 2024 aikana jokaisen kunnan kanssa. Tapaamiseen on kutsuttu kunnan johtoa, hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen kokonaisuudesta vastaavia henkilöitä sekä tarpeen mukaan esimerkiksi toimitiloista vastaavaa tahoa. Tapaamisen tarkoituksena on palveluverkon lisäksi keskustella lähitorin palvelukuvauksesta ja yhteistyöstä kuntien kulttuurihyvinvoinnin, erityisryhmien liikunnan ja muun hyte-toiminnan kanssa.

Viestintää ja raportointia hyvinvointialueen, kuntien ja kolmannen sektorin toimijoiden hyte-työstä tulee entisestään kehittää ja lisätä huomioiden eri viestintäkanavat ja kohderyhmät. Yhteisen, positiivisen viestinnän kautta tavoitamme suuremman joukon pirkanmaalaisia, jotka voivat hyötyä jo olemassa olevasta hyte-yhteistyöstä, jota hyvinvointialue, kunnat ja kolmannen sektorin toimijat tarjoavat.

Hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen työn kattava raportointi Pirhan toiminnan laajuudessa on haastavaa ja sen painopisteisiin ja selkeyteen on jatkossa kiinnitettävä erityistä huomiota. Työn tavoitteena on vaikuttaa positiivisesti Pirkanmaan kuntien asukkaiden terveyteen ja hyvinvointiin. Työn vaikuttavuuden mittaaminen ja esilletuonti on tärkeä kehittämiskohde, jotta tekeminen saadaan näkyväksi ja varmistetaan siihen tarvittavaa resurssia myös vaikeassa taloustilanteessa.

Mari Lahtinen

kehittämispäällikkö

integraatiotoimialue, hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen vastuuyksikkö

mari.lahtinen@pirha.fi